

ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРИТОРІЇ ЗЕЛЕНОЇ ЗОНИ ПРОМИСЛОВОГО МІСТА ДНІПРОДЗЕРЖИНСЬКА

Савельєва Н.А.

Україна, Дніпропетровський національний університет

Исследованы насаждения и почвы на территория правобережья зеленой зоны промышленного города Днепропетровска. Показано несоответствие использованных конструкций насаждений условиям степи и приведены некоторые рекомендации.

Для лісового господарства України однією з актуальних проблем являється створення повноцінних лісових біогеоценозів у несприятливих для них умовах існування в Степовій зоні. Ліси в степу представляють собою класичний приклад географічної невідповідності угруповань відносно екологічних умов місцезростання[1].

Метою нашого дослідження є висвітлення дійсного стану насаджень зеленої зони міста та впровадження екологічних методів створення захисних лісових конструкцій навколо промислового міста Дніпропетровська.

Дніпропетровськ місто Дніпропетровської області – індустріальний центр Придніпров'я, відноситься до міст України з найбільш небезпечною екологічною ситуацією, що сформувалася в результаті тривалої та інтенсивної промислової діяльності на його території. Тому створення оптимально функціонуючої зеленої зони промислового міста потребує детального вивчення лісорослинних умов визначеної території, рекомендації вдалих конструкцій насаджень та належний догляд за насадженнями.

В ході біогеоценологічного дослідження правобережної частини зеленої зони м.Дніпропетровська виконано ґрунтово-геоботанічну характеристику пробних площ.

В основу проведених досліджень положені типологічні принципи О.Л.Бельгарда для штучних та природних лісів степової зони України [1] .

Об'єктом дослідження являється зелена зона міста Дніпропетровська. Для екологічного дослідження було закладено дев'ять пробних площ на правобережжі міста, в результаті створена ґрунтово-геоботанічна характеристика дійсного стану насаджень зеленої зони.

Основними породами дерев в досліджуваних лісових культургеоценозах є біла акація, частка якої складає 32,5% (*Robinia pseudoacacia* L.) клен гостролистий 17,5% (*Acer platanoides* L.), тополя чорна 12,5% (*Populus nigra* L.) та ясен високий 15% (*Fraxinus excelsior* L.). Близько 20% від всієї кількості насаджень правобережжя складають дуб звичайний 10% (*Quercus robur* L.), в'яз гладенький 6,25% (*Ulmus laevis*

Pall.) та гледичія 6,25% (*Gleditschia triacanthos* L.). Полезахисні смуги в більшості знаходяться в стадії зрідження та мають напівосвітлену або освітлену структуру.

Дослідження правобережжя м.Дніпродзержинська підтверджують незадовільний стан лісових насаджень. Зелена зона міста представлена лише полезахисними насадженнями які формувались без урахувань лісорослинних умов та мають фрагментарну структуру і не забезпечують повноцінного середовищеперетворюючого впливу.

Перспективними культурами для створення повноцінних насаджень можуть бути рекомендовані чисті по деревостану насадження дуба та гледичії згідно М.А Сидельник (1960) [2]. Більш детальні рекомендації представлені в таблиці 1.

Таблиця 1 - Перспективні культури зелених насаджень зеленої зони правобережжя міста Дніпродзержинська.

№ п/п	Тип лісорослинних умов	Рекомендовані насадження
1	Суглинки дуже сухі – СГ ₀ та сухі – СГ ₀₋₁ із змитими ґрунтами на схилах	яловець віргінський або чисті культур скумпії
2	Суглинки сухі - СГ ₀₋₁ на вершинах міжбалочних перевалів	гледичія, скумпія, жимолость татарська, гордовина, жовта акація
3	Суглинки сухенькі – СГ ₁ - пологі схили плакору	дуб, клен татарський, скумпія, жимолост татарська, акація жовта, гордовина.
4	Суглинки свіжуваті – СГ ₁₋₂ та свіжі СГ ₂ - лощини	дуб, клен польовий, клен гостролистий, граб ліщина, кизил, бересклет європейський жовта акація, жимолость татарська та ін.

Територія правобережжя знаходяться в зоні розповсюдження чорнозему звичайного, приурочена до придолинно-балочного типу ландшафту з невисокою якістю лісорослинних умов та знаходиться у сільськогосподарському користуванні, основну територію якого складають орні землі. Згідно проведеним дослідженням тип лісорослинних умов для більшості пробних площ – СГ₁ (суглинок сухенький).

Профілі досліджених чорноземів лісопокрашених характеризуються рядом морфологічних ознак: значною потужністю гумусованих горизонтів; переважно важкосуглинистим гранулометричним складом; значною щільністю будови генетичних горизонтів;. наявністю великої кількості сліпишин по всьому профілю (за морфологічними ознаками сліпишини переважно є старими). Диференціація профілю на генетичні горизонти діагностується в першу чергу за зміною забарвлення ґрунтового матеріалу та зміною структури і щільності будови. Досліджені ґрунти відносяться до слабо- та середньовилужених за винятком розрізу на пробній площі 204-НС, ґрунт якого слід віднести до карбонатного (що можна пояснити важким глинистим гранулометричним складом останнього). Лінія скипання карбонатів знаходиться переважно на глибині другого перехідного горизонту Ph.

В результаті виконаних хімічних досліджень ґрунту [3] встановлено:

1. Максимальний вміст валового гумусу складає 5,819% в верхньому горизонті при типу деревостану 5Гл.,5Ак.б.. Мінімальний - (в межах гумусового горизонту) 1,862% при типу деревостану 10 Кл.я. Значення гумусу в верхніх горизонтах ґрунту під лісозахисними смугами вдвічі більше ніж в тому ж горизонті на цілині. Відмічено поступове зменшення вмісту гумусу на всіх пробних площах по ґрунтовому профілю.

2. В результаті проведення аналізу водної витяжки встановлено відсутність засолення на дослідній території (сума водорозчинних солей змінюється в межах від 0,017 до 0,142%).

Мінімум зафіксовано в верхньому гумусному горизонті (H_1) , максимум – в нижньому горизонті (P_k). Витяжка верхніх горизонтів характеризується в більшості слаболужною реакцією розчину лише посадка з типом деревостану 10Кл.я. має сильнолужну реакцію ($pH=8,32$), (посадка з типом деревостану 4Я.в.3В.г.2Д.з.1Ак.б. має нейтральну реакцію витяжки ($pH=6,38$)).

3. Показник сухого залишку з глибиною ґрунтового розрізу зменшується.

4. Наявні у водній витяжці хлориди та сульфати не надають розчину токсичних властивостей.

На основі проведених досліджень можна дати таку повну назву досліджуваним ґрунтам – чорноземи звичайні, лісопокрашені, потужні, середньо гумусні, слабовилужені, важкосуглинисті на лесовидних суглинках.

Досліджувані культури біогеоценозів перебувають в катастрофічному стані, що зумовлено невдалою конструкцією насаджень, без урахування типологічних принципів лісів степової зони О.Л.Бельгарда. Але при науково обґрунтованому методичному відновленні та «реставрації» насаджень зеленої зони міста Дніпродзержинська перспективним буде включення їх до національної екологічної мережі України.

Приведені характеристики необхідно враховувати при подальшому створенні лісових насаджень комплексної зеленої зони промислового міста Дніпродзержинська в умовах плакорного степу, щоб запобігти шаблонному перенесенню норм та правил “класичного” лісівництва в степове лісорозведення та організації ефективної комплексної зони промислового міста.

1. Бельгард А.Л. *Степное лесоведение.* – М.: «Лесная промышленность», 1971. - 336 с.

2. Сидельник Н.А. *Некоторые вопросы массивного лесоразведения в степи и перспективные типы культур для степной зоны УССР// Искусственные леса степной зоны Украины.* – Харьков, 1960. – С. 85-131.

3. Аринушкина Е.В. *Руководство по химическому анализу почв.* – М.: Издательство МГУ, 1970. - 487с.